

ORGNERAL CEVAT ÇOBANLI

E. Kur. Alb. NUSRET BAYCAN*

Orgeneral Cevat Çobanlı tarihî kişiliği olan büyük bir asker, Türk ah-lâk ve karakterinin seçkin bir siması, otoriter fakat şefkatli ve yardımsever bir komutandı.

Görüş, düşünüş ve uygulamalarda vatanseverliği ve milletin selâmeti daima birinci plânda gelirdi.

Her türlü koşullar içinde hiçbir zaman karamsar olmamış, iyimserliği-ni davranış ve görünüşü ile çevresine de aşılarmıştı.

Az ve öz konuşur, daha çok tutum ve davranışlarıyla astlarına örnek olur ve onları gerektiğinde ölümü hiçe sayacak şekilde eğitirdi.

Kimsesizleri korur, gençlerin daima ellerinden tutar, onların memle-kete yararlı birer insan olarak yetişmeleri için maddî, manevî hiçbir feda-kârlıktan çekinmezdi.

Yaşamı çok sade, yurt sevgisi sonsuzdu. Bu nedenle İstiklâl Harbi ko-mutanlarının en yaşlı ve kıdemlisi olduğu halde, İstanbul'dan yaptığı des-teklemelerle yetinmemiş, bu yüzden sürgün edildiği Malta'dan dönüşünde Elcezire Cephesi Komutanlığı'nı kabul ederek yararlı hizmetlerini sürdürmüştür.

Atatürk'e karşı sevgi ve saygısı sonsuzdu. Atatürk de Cevat Paşa'yı se-ver, onun davetlileri arasında bulunması, konuşmaları kendisini mutlu ederdi.

Atatürk'le ilgili anılarını anlatırken sözlerini şöyle bağlardı: "Atatürk'ün yaptıklarını hiç kimse yapamazdı. Bu millet ona çok şey borçludur."

Cevat Paşa, uzun hizmet yıllarında, orduya yeni düzen ve eğitim sis-teminin girmesi ve yerleşmesi için çok çalışmıştır. Çok iyi Fransızca ve Al-manca bilgisi, genel kültür ve askerlik sanatındaki yeteneği nedeniyle bir-çok dış toplantı ve askerî gösterilere katılmış, Balkan Harbi'nde, Şark Or-dusu Kurmay Başkanı, Çatalca Ordusu Genel Topçu Komutanlığı Kur-may Başkanı olarak yararlı hizmetler vermiş, Birinci Dünya Harbi'nde

* Araştırmacı ve yazar Nusret Baycan'ı 29 Temmuz 1990 günü kaybetmiş bulunuyoruz. 1916 yılında Üsküdar'da doğan, Harp Okulu ve Harp Akademisini bitiren Baycan, Atatürk ve İnkılâp Tarihimiz üzerine araştırmalarıyla tanınmıştı. Kendisini rahmetle anıyo-ruz.

Çanakkale Müstahkem Mevki Komutanı, Güney Cephesi (Çanakkale Cephesi) Komutanı, Galiçya'da 15 nci Kolordu Komutanı olarak başarıları tarihe geçmiştir. 2 Aralık 1917'de Filistin -Suriye Cephesi'nde bozgun halinde 8 nci Ordu'nun komutanlığına atanmış ve birliklerini toparlayarak, İngilizlerin 19 Eylül 1918'de 7 ve 8 nci ordularını cephesine yaptıkları taarruzu karşılamışlar ve ordularını imhadan kurtarmak için Şeria nehri doğusunda toplamışlardı. Ağır zayıat veren Yıldırım Ordular Grubu birlikleri 7 nci Ordu'da toplandı ve Mustafa Kemal Paşa'nın komutasındaki bu ordu, İngilizlerin Suriye'yi tamamen ele geçirmek üzere yaptıkları taarruzu 20 Eylül 1918'de boşa çıkararak daha fazla zayıat verilmesini önledi. 30 Ekim'de de Mondros Mütarekesi (Ateşkes Anlaşması) imzalandı.

Cevat Paşa, 3 Kasım 1918'de Genel Karargâh Genelkurmay Başkanlığı'na atanmış, Harbiye Nazırlığı yapmış, Fevzi Paşa (Mareşal Çakmak) ile birkaç defa yer değiştirmişler her ikisi de Millî Ordu'yu her bakımdan desteklemek için ellerinden geleni yapmışlardır.

Cevat Paşa, yukarıda da belirtildiği şekilde Elcezire Cephesi Komutanlığı'nda bulunmuş 21 Ekim 1923'te 3 ncü Ordu Müfettişliği'ne, 25 Aralık 1924'te Askerî Şûra üyeliğine atanmış, bu görevde iken kendisine bazı yurt içi ve yurt dışı ek görevler verilmiş, 14 Eylül 1935'te Orgeneral rütbesinde iken yaş haddinden emekliye ayrılmıştır.

A. CEVAT PAŞA'NIN YAŞAMI

1. Doğumu ve Orta Öğrenimi:

Cevat Paşa, 14 Eylül 1870'de İstanbul'da (Sultanahmet'te) doğmuştur. Babası, Harp Akademisi 2/21 nci sınıfından Müşir (Mareşal) Şakir Paşa'dır.

Cevat Paşa, orta öğrenimini İstanbul'da (Galatasaray Lisesi'nde) yapmış, 1888'de Harp Okulu'na girmiştir.

2. Cevat Paşa'nın Askerî Yaşamı:

1891'de Harp Okulu'nu bitirmiş, derecesi itibarıyla Harp Akademisi'ne devam hakkını kazanmış ve 20 Mart 1894'de Harp Akademisi'ni birincilikle bitirerek Kurmay Yüzbaşı olmuştur.

1894-1909 tarihleri arasında Padişah Yaveri sıfatıyla, Maiyet-i Seniye Erkân-ı Harbiyesi (Saray Kurmay Kurulu)nde görevlendirilmiştir.

26 Ağustos 1895'de Orleans'da yapılan Fransız Ordusu manevralarında bulunmak üzere Paris'e, 7 Şubat 1899'da Bulgaristan'a aynı yıl Lahay'de toplanan Silâhların Yasaklanması-silâhsızlanma- Konferansı'na gönderildi.

17 Mayıs 1895'de Binbaşı, 27 Ocak 1898'de Yarbay, 17 Ocak 1900'de Albay oldu. Bu arada, Gümüş Muharebe Liyakat Madalyası ile ödüllendirildi.

15 Nisan 1899'da Bulgar Devleti'nce Liyakat, 1900'de İkinci Rütbeden Aleksandır nişanları verildi.

4 Aralık 1901'de Mirliva (Tuğgeneral)lığa yükseltildi.

1905'te Edirne'nin tahkimi için Tophane-i Amire'de teşkil edilen kurulda görevlendirilen Cevat Paşa, 25 Aralık 1906'da Ferik (Korgeneral) oldu.

1907'de yeni örgütlenmenin süratle uygulanması için dört ay 2 nci Ordu'da çalıştı. Buradaki kurmay subaylardan Yüzbaşı İsmet (Orgeneral İnönü) Bey dikkatini çekti kendisini karargâhına alarak birlikte tatbikatlar düzenledi ve uyguladılar.

24 Mayıs 1902'de kendisine, İspanya'nın İkinci Rütbeden İzabella, 4 Ocak 1904'de Almanya'nın İkinci Rütbeden Kron dö Prus ve İkinci Demir Salip nişanları verildi.

Cevat Paşa'nın rütbesi, 7 Ağustos 1909'da Tasfiye-i Rütüb Kanunu gereğince Yarbaylığa indirilmiş ve 28 Ağustos 1909'da Harp Akademisi Komutanlığı'na atanmıştı. 29 Eylül 1910'da ikinci defa Albay olmuş, Harp Akademisi Komutanlığı'nda bir süre daha kaldıktan sonra 15 Ocak 1911'de 1 nci Ordu Kurmay Başkanlığı'na atanmış, bu arada Temmuz 1910'da Alman ordularının geçit töreninde bulunmak üzere Berlin'e Mayıs 1911'de de İngiltere Kralı'nın taç giyme töreninde bulunmak üzere (Padişah adına giden Yusuf İzzettin Efendi'ye refakat etti) Londra'ya gönderilmişti.

29 Eylül 1912 - 4 Şubat 1913'te Şark Ordusu Kurmay Başkanlığı ve Çatalca Ordusu Topçu Komutanlığı Kurmay Başkanlığı yapmış, 4 Şubat 1913'de de 9 ncu Tümen Komutanlığı'na atanmıştır. Bu görevde iken iki defa Osmanlı-Bulgar Sınır Komisyonu Başkanlığı yaptı.

10 Ağustos 1914'de Çanakkale Müstahkem Mevki Komutanlığı'na getirildi ve 29 Kasım 1914'te ikinci defa Mirlivalığa yükseltildi. Cevat Paşa,

9 Ekim 1915'te 14 ncü Kolordu Komutanlığı'na atanmış, 6 ncı ve 14 ncü kolordulardan oluşan Güney Grubu (11 Ocak 1916'da Çanakkale Grubu oldu) Komutanlığı da kendisine verilmiş, Çanakkale'deki başarıları nedeniyle, Harp Madalyası ve İkinci Rütbeden Kılıçlı Osmanî Nişanı ile ödüllendirilmiştir.

10 Kasım 1916'da, Galiçya'da bulunan 15 nci Kolordu'nun komutanlığına atanan Cevat Paşa 18 Kasım 1916'da yeni görevine başladı. Burada verdiği başarılı hizmetler nedeniyle Altın Liyakat Madalyası ve Birinci Dünya Harbi'ndeki başarıları nedeniyle de Birinci Rütbeden Kılıçlı Mecidi Nişanı'yla ödüllendirilmiş, kendisine, Almanya'nın İkinci Rütbeden Kırmızı Kartal, Kılıçlı Askerî Liyakat, Birinci Rütbeden Kılıçlı Taç nişanlarıyla, Avusturya-Macaristan'ın İkinci Rütbeden Merit Militer (Askerî Liyakat), Front de Faire nişanları verilmiştir. (Cevat Paşa, 15 nci Kolordu Komutanı olarak Galiçya'da bulunduğu sırada 4 Şubat 1917'de Alman İmparatoru Wilhelm tarafından kabul edilmiş, Türk birliğinin kahramanlığını ve zaferlerini öven İmparator, yararlık gösterenlere nişanlar vermişti. Cevat Paşa'yı yemeğe alıkoymuş, yemekte Paşa'ya iltifatlarda bulunmuştur. Bu meyanda sofradakilere, Cevat Paşa'nın yaşamında iki defa, General olmanın zevkini tattığını, bu nedenle aralarındaki en mutlu kişi olduğunu da söylemiştir.)

Cevat Paşa, 19 Ağustos 1917'de tekrar 14 ncü Kolordu Komutanlığı'na atanmış, 8 Kasım 1917'de 8 nci Kolordu Komutanlığı'na, 24 Kasım 1917'de 2 nci Ordu Komutan Vekilliği'ne getirilmiş, 2 Aralık 1917'de de 8 nci Ordu Komutanı olmuştur. 11 Ağustos 1918'de Ferik (Korgeneral)liğe yükseltilmiş, Altın İmtiyaz Madalyası'yla ödüllendirilmiştir. Bu arada Avusturya-Macaristan, Paşa'ya İkinci Rütbeden Demir Taç, Birinci Rütbeden Kızılhaç, Birinci Rütbeden Taşlı Taç nişanlarını, Almanlar da Birinci Demir Salıp Nişanı'nı vermişlerdir.

Cevat Paşa, 3 Kasım 1918'de Genel Karargâh Genelkurmay Başkanlığı'na atanarak İstanbul'a gelmiş 19 Aralık 1918'de Harbiye Nazırı olmuştur. 14 Mayıs 1919'da İkinci defa Genelkurmay Başkanlığı'na atanmış, bu görevde iken, Mustafa Kemal Paşa'nın 9 ncu Ordu Komutanlığı'na atanmasını desteklemiş ve birlikte Sadrazam Damat Ferit Paşa'yı ziyaret ederek, kendisine 9 ncu (sonradan 3 ncü Ordu) Ordu bölgesi hakkında güvence vermişlerdir.

Atatürk, Nutkunda ayrılışı günü Cevat Paşa ile bir şifre kararlaştırdıklarından, bu şifreyle haberleştiklerinden ve Cevat Paşa'nın yararlı hizmetlerinden söz etmektedir.

9 Ekim 1919'da Genelkurmay Başkanlığı'ndan istifa etmişse de tekrar bu göreve atanmış ve 16 Mart 1920'de İstanbul'un fiilen işgali sırasında tutuklanarak Malta'ya sürülmüştür. İkinci İnönü Zaferi'nden önce toplanan Londra Konferansı olumlu bir sonuç vermemiş, yalnız TBMM Baş Delegatesi ve Dışişleri Bakanı Bekir Sami Bey'in 1 Mart 1921'de İngilizlerle imzaladığı sözleşme gereğince iki taraf esirleri geri vermiştir. İstanbul'daki İngiliz Komiseri'nin etkisiyle bu sözleşmeden geç yararlanan Cevat Paşa, 15 Ocak 1922'de Anadolu'ya katılmış ve 9 Şubat 1922'de de Elcezire Cephesi Komutanlığı'na atanmıştır.

21 Ekim 1923'te 3 ncü Ordu Müfettişi olmuş aynı zamanda Milletvekilliği de sürmüştür.

31 Ekim 1924'te Ordu Komutanlığı'nı bırakarak Milletvekilliğine devam etmiş, 25 Aralık 1924'te Milletvekilliğinden ayrılarak Askerî Şûra üyeliğine atanmıştır.

Cevat Paşa çok iyi derecede Fransızca ve Almanca biliyordu. Bu nedenle çeşitli dış görevlere gönderilmiş ve komisyonlara katılmıştır.

Nitekim, 7 Ocak 1925'de Cemiyet-i Akvam (Milletler Cemiyeti) namına Musul'a gidecek heyette görevlendirilmiş, 28 Kasım 1925'de Türk-Irak hudut meselesinin Milletler Cemiyeti'nde görüşülmesinde Askerî Müşavir olarak bulunmuştur.

28 Nisan 1926'da İstanbul geçici Generaller Askeri Mahkemesi Başkanlığı yapmış, 30 Ağustos 1926'da Orgeneral olmuştur.

16 Kasım 1928-12 Ocak 1932 Cenevre Silâhları Sınırlandırma konferanslarına delege olarak katılmıştır.

2 Eylül 1934'de ek görev olarak son Tetkik Mercii Encümeni Başkanlığı yapmıştır.

14 Eylül 1935'de yaş haddinden emekli olmuştur.

13 Mart 1938'de ölen Cevat Paşa'nın kabri İstanbul Erenköy'deki, Sahrayı Cedit Mezarlığı'ndadır¹ (Naşı 27 Eylül 1988'de Devlet Mezarlığı'na nakledildi.)

¹ Türk İstiklâl Harbi'ne Katılan Tümen ve Daha Üst Kademedeki Komutanların Biyografileri; Gnkur. Harp Tarihi Başkanlığı Yayını, Ankara Gnkur. Basımevi, 1988. Türk Harp Tarihi Derslerinde Adı Geçen Komutanlar; Harp Akademeleri Komutanlığı, İstanbul, Harp Akademeleri Basımevi, 1983, s. 211-215.

B. CEVAT PAŞA'NIN KURMAYLIK VE KOMUTANLIK NİTELİKLERİ

1. Cevat Paşa'nın Kurmaylık Nitelikleri:

Cevat Paşa, ciddî, çalışkan, dürüst, bilgili, ileri görüşlü, cesur, kesin karar sahibi, üstün ahlâklı, Fransızca ve Almanca'yı çok iyi bilen bir kurmay subaydı.

Büyük karargâhlardaki kurmay görevlerinde çok başarılı olmuş, onun kişilik ve karakteri emrindekiler üzerinde olumlu bir etki yapmış ve astlarına her konuda yardımcı olmuştur.

Öğretim ve eğitime çok önem vermiş, o dönemde pek az kişinin kabul ettiği yeniliklerin orduya girmesi için büyük rütbelerde de bizzat çalışmıştır.

Çok iyi lisan bilgisi nedeniyle yurt içinde ve dışında birçok toplantıya katılmış, birçok çapraşık konuyu kısa sürede olumlu bir sonuca ulaştırmıştır.

2. Cevat Paşa'nın Komutanlık Nitelikleri:

Komuta ettiği birlikleri en ağır muharebe şartlarında başarıya ulaştıran, sorumluluktan yılmayan, kanun ve yönetmeliklerin kendisine verdiği yetkileri hiçbir etki altında kalmadan, gereken yer ve zamanda kullanan bir komutandı.

Cevat Paşa, yaşadığı dönemde cereyan eden harplerin ve muharebelerin hemen hepsine katılmış ve büyük birliklere komuta etmiş çok tecrübeli bir komutandı. Hele, Birinci Dünya Harbi'nin Çanakkale ve Galiçya Cephesi'nde kazandığı başarılar her türlü övgüye ve takdire değer.

Tasfiye-i Rütbe Kanunu'yla rütbesi Korgenerallikten Yarbaylığa indirilmesine rağmen aynı şevk ve hevesle çalışarak Orgeneralliğe kadar yükselmiştir².

C. CEVAT PAŞA'NIN KATILDIĞI HARPLER

Cevat Paşa 1911-1912 Osmanlı-İtalyan Harbi'ne bilfiil katılmamıştır. O sıralarda merkezde görevliydi.

² a.g.e., s. 22-24.

a.g.e., s. 211-215.

1. Balkan Harbi'nde Cevat Paşa:

O tarihte kendisi Albay'dır, fakat yaşamında görüldüğü gibi rütbesi Korgenerallikten Yarbaylığa indirilmiş ikinci defa Albay, sonra tekrar General olmuştur.

Coğrafi ve stratejik durumu ile dünya ölçüsünde önemli deniz geçitlerini ve yıllarını kontrolü altında bulunduran Osmanlı İmparatorluğu, büyük devletler arasında, bu geçitlere egemen olma arzusundan doğan anlaşmazlık ve rekabetlerden yararlanarak uzun yıllar varlığını koruyabilmiş fakat bazen aleyhine birleşen devletlerle savaşmak zorunluğunda kalarak yenilmiş, yok olmak tehlikesiyle karşı karşıya kalmıştır. Kısa ve uzun aralıklarla sürüp giden bu harpler içinde her zaman dünyayı hayretlere düşüren kahramanlıklar da göstererek zaferler kazanmış, böylece dünya yüzünde yaşamaya hakkı olduğunu kabul ettirmiştir.

Balkan Devletleri, yıllarca yaşattıkları ülkelerini dış kışkırtmalarla geliştirmiş, yer yer kanlı kaynaşmalar olmuş ve 1908 Meşrutiyeti'nde Türkiye'nin reform yolu ile ilerlemesi ve kuvvetlenmesi karşısında aralarındaki anlaşmazlıkları ve toprak davalarını bir yana bırakıp Osmanlı Devleti'nin mirasını paylaşmak üzere anlaşarak 14 Ekim 1912'de bir nota vermişlerdi. Böylece harp kararlarını da açıklamış oldular.

Sırp ve Bulgar birliklerinin sınırlarımızı tecavüze başlamaları üzerine Osmanlı Devleti 15 Ekim'de elçilerini geri çağırarak, 16 Ekim 1912'de de Şark (Doğu) ve Garp (Batı) orduları harekete geçmişti.

Sırlar, Türk Ordusu'nun bu beklenmedik taarruzu karşısında, hareketlerini plâna göre değil, Türk taarruzunun etkisi altında idare ettiler.

Yunanlıların hedefi Selânik'ti. Burası alındıktan sonra, Sırların karşısında bulunan Vardar Ordusu'nun gerisine düşeceklerdi.

Karadağlıların hedefi İşkodra idi. Sonra Şardağı batı bölgesini işgal edeceklerdi, başaramadılar.

Bulgarlar, Edirne doğrultusunda örtme ve Türkler yığınaklarını yapmadan önce kesin sonuçlu muharebeler yapmak suretiyle her yönde taarruz etmeyi plânlamışlardı. Türklerin yığınak yerlerini ileriye almaları ve vaktinden önce taarruz etmeleri Bulgar plânının gerçekleşmesine yardımcı olmuştu.

İç ve dış siyaset bakımından gerekli hazırlıkları yapmadan, kuvvetlerinin yarısını bile yığınak bölgelerinde toplayamadan, Edirne-Kırklareli ge-

nel hattının üzerinde ve bu hattın kuzeyinde Bulgar kuvvetleriyle yapılan muharebelerde, Türk Şark Ordusu, muharebe meydanını Bulgarlara bırakarak, pınarhisar-Lüleburgaz genel hattına çekildi. Bu sırada Türk Garp Ordusu da Komanova'da yapılan muharebeyi kaybetti ve Manastır üzeri ne çekildi. Edirne Müstahkem Mevkii, Yanya ve İşkodra'daki Türk kuvvetleri savunmalarına devam ediyorlardı.

Şark Ordusu, Pınarhisar-Lüleburgaz hattını başarılı şekilde savunurken birçok nedenlere dayanan Başkomutanlığın emirleriyle 2 Kasım 1912'den itibaren Çatalca mevzii gerisine çekilmeye başladı ve bu mevzii geçilmez bir müstahkem mevki şeklinde savunarak Türk Ordusu'nun başarılı muharebeler yapabilecek bir durumda olduğunu dünyaya gösterdi.

Çatalca'daki Türk birlikleri iki nizamiye kolordusu ile üç mürettep redif kolordusundan oluşuyordu. Çatalca Ordusu Genel Topçu Komutanı Ali Rıza Paşa, Kurmay Başkanı Albay Cevat (Orgeneral Çobanlı) Bey'di³ (Albay Cevat Bey daha önce Şark Ordusu Kurmay Başkanı'ydı).

Bulgarlar, Çatalca mevziine, dört tümen birinci hatta, dört tümen ihtiyatta olarak saldırmış, başarısızlığa uğramış, taarruz gücünü kaybetmişlerdi.

Balkan Harbi'nin ilk dönüm noktasını teşkil eden Birinci Çatalca başarısı, siyasî ve askerî bakımlardan, Türkler için yararlı sonuçların meydana gelmesine neden oldu.

26 Kasım 1912'de başlayan mütareke görüşmeleri 3 Aralık 1912'de taraflarca (Yunanistan hariç) imza edildi. 30 Mayıs 1913'te Londra Antlaşması yapıldı. 3 Haziran 1913'te Balkan bağlaşıkları arasında İkinci Balkan Harbi başladı. 29 Eylül 1913 İstanbul Antlaşması'yla Balkan Harbi sona erdi.

2. Birinci Dünya Harbi'nde Cevat Paşa:

Avrupa büyük devletlerinin oluşturduğu siyasî gruplaşmaların güçlülüğü karşısında Osmanlı Devleti'nin durumu son derece kritik ve karanlıktı. Boğazlar üzerindeki istekler belli ve çok yönlü idi. Son yıllarda birbirini izleyen harpler ve ayaklanmalar nedeniyle millî kaynaklar tükenmişti.

³ Balkan Harbi Şark Ordusu; C. II, 1 nci Kitap, Birinci Çatalca Muharebesi, Gnkur. ATASE Bşk.lığı, Ankara, Gnkur. Basımevi, 1983, Giriş kısmı ve s. 27.

Almanlar, Baltık -Bosfor- Basra ekseninde kuracakları jeopolitik bir kuşakla Akdeniz ve Hint Okyanusu'na uzamak istiyorlardı. Bu proje Balkanlar üzerinden ve büyük kısmıyla Osmanlı Devleti'nin sırtından gerçekleştirilecekti.

Rusların, açık denizlere ve sıcak iklimlere çıkma politikalarının hedefi de aynı coğrafya idi.

Londra otoritelerine göre, Osmanlı Devleti yaşamını tamamlamış, mirasını paylaşmak zamanı gelmişti. Fransızlar da, benzer koşullar dolayısıyla aynı politikayı izliyorlardı. Üçlü anlaşmanın temelinde yatan müşterek hırs buydu. Bu nedenle her iki taraf da Osmanlı Devleti'yle anlaşmaya yanaşmıyordu.

Avusturya-Macaristan Devleti, Velihtları Arşidük Fransuva Ferdinand ve eşinin Saraybosna'da öldürülmesi nedeniyle Sırbistan'a harp ilân edip, Birinci Dünya Harbi'ni başlattı. Bir süre sonra da Almanya, Rusya ve Fransa'ya karşı harbe girdi ve 2 Ağustos 1914'de Osmanlı Hükûmeti ile gizli bir anlaşma imzaladı.

Birinci Dünya Harbi, 3 Ağustos'tan itibaren bütün Avrupa'yı sarmıştı. Avrupa cephesinde Fransa'ya yöneltilen Alman taarruzları, kuzeydeki vurucu kısım ile Belçika'yı aşmış, merkezde Nancy, Metz, Verdun üçgenine çarparak durmuştu. İngiliz kaynakları Batı Avrupa'ya boşaltılmadan kesin sonuç alınmalıydı. Bu nedenlerle 2 Ağustos anlaşmasının derhal uygulanmasını istediler. İşler karıştı ve sonunda Karadeniz Olayı adıyla tarihe geçen (Alman Amiralisi Suşon komutasındaki Türk donanmasının, 29 Ekim 1914'te Rus donanmasına ateş açarak iki gemisini batırması ve Karadeniz'deki limanlarını bombalaması olayı) trajik oyunla harbe katıldık. İlk Ruslar Kafkas sınırına tecavüz ettiler, hemen arkasından İngiliz Deniz Kuvvetleri, Akabe Körfezi, İzmir Körfezi ve Çanakkale Boğazı'ndaki hedeflere ateş açarak düşmanca duruma girdiler. Osmanlı Devleti bu olaylar nedeniyle kendini Birinci Dünya Harbi içerisinde bulmuş 3 Kasım 1914'te bütün Üçlü Anlaşma Devletleri'yle harbe girmiş bulunuyordu⁴.

a. Çanakkale Muharebesi'nde Müstahkem Mevki ve Güney Grubu (Çanakkale Grubu) Komutanı Cevat Paşa (Orgeneral Çobanlı):

Çanakkale Cephesi'ndeki muharebeler önce İngiliz ve Fransız kuvvetlerinin Boğaz'ı zorlamasıyla başlamış; sonra da, karada devam etmişti.

⁴ Askeri Yönüyle Atatürk; Gnkur.ATASE Bşk.lığı, Ankara, GATA Basımevi, 1981, s. 25-27.

— Birinci Dünya Harbi'nde Çanakkale Boğazı'na denizden yapılan taarruzlar ve Müstahkem Mevki Komutanı Cevat Paşa:

10 Ağustos 1914'te Çanakkale Müstahkem Mevki Komutanlığı'na atanan Cevat Paşa, birliklerini (özellikle müstahkem mevki topçusunu) ve 9 ncu Tümen'i muharebeye hazırlamış, Başkomutanlığa verdiği bir raporla da yaptığı ve yapacağı işleri bildirmişti. Bu raporda, denizden yapılacak bir taarruzda kesin savunmanın Boğaz'ın iç kısmında yapılması üzerinde duruyor, Boğaz'ın giriş kısmının her zaman kollarca düşürülebileceğini savunuyor ve Erenköy koyunun düşmanın sığınmasına engel olacak şekilde mayınlanmasını öneriyordu.

3 Kasım 1914 günü yapılan bombardımanda giriş tabyalarının kısa süre ateş altına alınmasına rağmen müstahkem mevki birliklerini geceli gündüzlü çalıştırarak savunma manzumesini güçlendirdi.

Çanakkale Boğazı'na yapılan ilk deniz taarruzu, 3 Şubat 1915 günü saat 06.50'de başlamış, iki İngiliz harp gemisi Ertuğrul ve Seddülbahir tabyalarını, iki Fransız harp gemisi de Kumkale ve Orhaniye tabyalarını 17 dakika süreyle bombardıman etmiş, 5 subayla 80 Türk eri şehit düşmüş, 1 subay, 20 er de yaralanmıştı.

Fransız ve İngiliz harp gemileri, ikinci kez 19 Şubat 1915 günü saat 07.45'te, Boğaz önüne gelmiş; uzak mesafelerden, girişteki Türk tabyalarını saat 17.30'a kadar topçu ateşi altına almıştı.

25 Şubat 1915 günü daha fazla muharebe gemisi bombardımana katılmış, 26 - 27 Şubat 1915 günleri merkez tabyaları da ateş altına alınmıştı.

1, 2, 3, 4 ve 12 Mart 1915 günleri de Boğaz içerisine giren İngiliz ve Fransız harp gemileri, kayda değer bir başarı sağlayamadılar.

İngiliz Amiralî De Robeck (dö Robek) tüm deniz gücüyle Boğaz'ı zorlayarak İstanbul'a ulaşmaya karar verdi.

18 Mart 1915 Deniz Taarruzu:

Müstahkem Mevki Komutanı Cevat Paşa her yönüyle üstün nitelikli bir kişiydi, bu büyük deniz harekâtını plânlarken, o da Nusret mayın gemisine karanlık liman bölgesini mayınlatıyordu. Saat 03.20'de tespit edilen yerler tamamem mayınlanmıştı.

18 Mart 1915 sabahı İngiliz ve Fransız filoları, tam yolla ve büyük bir güvence içinde Boğaz'a girdiler, saat 08.30'da, Anadolu ve Rumeli kıyılarındaki Türk tabyalarını bombardımana başladılar.

Çanakkale Boğazı'nın iki yakasında mevzilenmiş bulunan Türk topçularının açtığı yoğun ateşler ve karanlık limana dökülen mayınların etkisiyle mevcudunun % 35'ini yitiren İngiliz ve Fransız harp gemilerinden oluşan bu donanma, saat 17.30'da çekilmek zorunda kaldı. Yalnız bugünkü muharebede Bouvet (Buve), Ocean (Oşın), İrresistible (İrrezistibil) muharebe gemileriyle iki muhrip, yedi mayın arama gemisi batmış, Gaulois (Golva), İnflexible (İnfileksibil) de dahil olmak üzere yedi zırhlı, görev yapamayacak duruma gelmiş, bunlardan bazılarının yedeğe alınarak muharebe alanından uzaklaştırılması gerekmişti.

— Birinci Dünya Harbi'nde Çanakkale Cephesi'ndeki Kara Harekâtı:

İngiliz ve Fransızlar, 18 Mart 1915 deniz bozgunundan sonra, Boğaz'ın yalnız deniz kuvvetleriyle geçilemeyeceği gerçeğini anlamışlardı. Bu nedenle bir anfibik harekâtın plânlanmasına girişildi.

Bu sırada Türk Başkomutanlığı da Çanakkale bölgesindeki birliklerini takviye ederek 5 nci Ordu'yu kurmuştu.

Arıburnu Çıkarması:

25 Nisan 1915 günü saat 02.45'te muharebe gemilerinin ve muhriplerin korunmasında Türk kıyılarına yaklaşan Avustralya Tümeni'nin bir tugayını taşıyan çıkarma araçları, hesapta olmayan bir akıntı nedeniyle kuzeye sürüklenmiş ve saat 04.30'da kumluk bir kıyı (Kabatepe bölgesi) yerine sarp bir kıyı olan Arıburun bölgesine gelmiş ve çıkmışlardı.

Bu bölgede 27 nci Türk Alayı'nın 2 nci taburu vardı, çıkan kuvvetlerin karşısındaysa, bu taburun yalnız bir bölüğü bulunuyordu.

Durumu haber alan ve izlemeye başlayan 5 nci Ordu ihtiyatındaki tümenin komutanı (19 ncu Tümen Komutanı) Yarıbay Mustafa Kemal (Atatürk) herhangi bir emir almadığı halde, önce bir alayı ile sonra 27 nci Alay'ıda emrine alarak dört alayla karşı taarruza geçti ve çıkan birlikleri çekilmeye zorladı. Bu birlikler deniz kuvvetlerinin etkili ateş desteğiyle Kanlısirt batısı-Sivritepe-Merkeztepe-Yükseksirt hattında güçlükle durabildi.

Seddülbahir Çıkarması:

Donanmanın büyük ateş desteğiyle 25 Nisan 1915 saat 05.30'da da Seddülbahir çıkarması başladı. İlk hedef olarak Alçıtepe ele geçirilecekti.

Çıkarma bölgesinde 26 nci Türk Alayı'nın bir taburu bulunuyordu. Çıkarmaya yeltenen birliklere ağır zayıat verdirdi. Çıkabilenler kıyıdaki kuytu yerlere sığındılar.

Seddülbahir Bölgesinde İngiliz Taarruzu:

27 Nisan 1915 günü saat 16.00 sıralarında, donanmanın ateş desteğiyle başlayan İngiliz taarruzu, Türk savunma mevzilerininin 700-800 metre ilerisinde Zığındere-Eskihisarlık hatında durduruldu.

1 nci Kirte (28 Nisan 1915),

2 nci Kirte (6 Mayıs 1915),

3 ncü Kirte (4 Haziran 1915) muharebeleri Türk tarafının zaferiyle sonuçlanmıştı. İngiliz ve Fransızlar verdikleri ağır zayıata rağmen ancak birkaç yüzmetrelik siperi ele geçirebilmişlerdi.

Türk tarafı da büyük değiştiren 5 nci Ordu 21 Haziran'da toparlanmıştı. Yalnız cephane sıkıntısı vardı. Bunu da Müstahkem Mevki Komutanı sağlamış, bakım ve onarım konularında da desteklemişti.

21 Haziran-6 Ağustos tarihleri arasında İngiliz ve Fransızlar mahdut hedefli taarruzlar yaptılar.

6 Ağustos 1915 günü başlayan Seddülbahir taarruzu 13 Ağustos'a kadar sürmüş, 8 nci İngiliz Kolordusu'yla Fransız Kolordusu başarılı olmuş iki taraf da ağır zayıat vermişti. Bu sırada, Kuzey Grubu'nda Conkbayırı ve Kanlısirt bölgelerinde tarihin en kanlı boğuşmaları başlamıştı. Güney Grubu'ndan, Kuzey Grubu'na kuvvet yardımı yapıldı, dağılık durumda olan birlikler toparlandı.

Başkomutan Vekili Enver Paşa, Harekât Şubesi Müdürü Yarbay İsmet Bey'le 24 Eylül 1915'te Gelibolu'ya geldi ve Çanakkale bölgesinin sükûnete kavuştuğu bugünlerde, karışık bir durumda olan kıtaların bir düzene sokulmasını emretti.

Ekim 1915 ayı içinde, bütün bölgelerde değişiklikler yapıldı. Bu meyanında Güney Grubu'nda da değişiklikler ve intikaller oldu.

2 nci Ordu Karargâhı'nın Güney Grubu'ndan ayrılması üzerine Müstahkem Mevki Komutanı Cevat Paşa, 14 ncü Kolordu Komutanlığı'na atanmış aynı zamanda, Güney Grubu Komutanlığı da kendisine verilmişti. Sonradan Çanakkale Grubu adını alan bu birliğin;

Komutanı	: Mirliva Cevat Paşa
Kurmay Başkanı	: Kur. Yarbay Şefik Bey
Karargâhı	: 14 ncü Kolordu Karargâhı

Birlikleri :

- 6 ncı Kolordu : Komutanı, Mirliya Hilmi Paşa
 24 ncü Tümen : Komutanı, Alb. Ali Remzi
 26 ncü Tümen : Komutanı, Yb. Esat
 14 ncü Kolordu : Komutanı, Mirliya Cevat Paşa
 25 ncü Tümen : Komutanı, Yb. Fuat
 42 nci Tümen : Komutanı, Yb. Mustafa Asım

Tümenler üçer piyade birer topçu alayından oluşuyordu.

Kasım 1915 ayı başlarında, Almanların Sırp direnmesini kırarak Sırbistan'ı işgali Bulgarların merkezî devletler tarafına katılması üzerine Berlin-İstanbul yolu açılmış, Çanakkale Cephesi'ne yardım olanağı başlamış, özellikle topçu cephanesinin gelmesi başarı umutlarını artırmıştı.

Bu ay içerisinde siper muharebeleri bomba atma ve lağım patlatma faaliyeti sürdürülmüş zaman zaman düzenlenen topçu ateşiyle İngilizler hırpalanmıştı. Onlar da siperlerimizin altında lağım patlatıyor ve mahdut hedefli taarruzlar yapıyorlardı. Donanmanın da desteği olduğu halde başarı sağlayamadılar.

5 nci Ordu Komutanlığı, kasım ayı sonlarına doğru kesin sonuç sağlayacak bir genel taarruz plânliyordu. Alman Genelkurmay Başkanı Fon Falkenhayn da bu plânla bizzat ilgileniyor ve ihtiyaçlarımızı soruyordu.

Doğu Seferî Kuvvetler Komutanlığı da her çareye başvurarak Türk birliklerinin harekâtını yakından izliyordu.

İngiliz ve Fransızların Gelibolu yarımadasını tahliyesi:

İngilizler, 1915 yılı Ağustos ayı sonlarına kadar, Gelibolu yarımadasında giriştiği birçok taarruzî hareketlerle şanslarını denemiş ve her seferinde, lâyük oldukları dersi almışlardı. Sonunda, çekilmekten başka çare kalmadığı kanısına vararak, 8 Aralık 1915'de Arıburnu bölgesini, 28 Aralık 1915'de de Seddülbahir bölgesini tahliyeye başladılar. 9 Ocak 1916'da yarımadada yabancıardan arınmıştı.

Çanakkale Zaferi, Çarlık Rusyası'nın yüzyıllardır gerçekleştirmek istediği, boğazlara sahip olma hayalini bir kez daha suya düşürmüştü.

Bu zafer, İngiliz ve Fransızların müstemlekelerindeki prestijlerine indirilen ilk darbe olmuştu.

Çanakkale Zaferi, Türk erinin direnme gücünün, fedakârlık ruhunun, vatan ve millet sevgisinin abideleşen bir simgesi olmuş ve Türkiye Cumhuriyeti'nin kurucusu büyük önder Atatürk'ü bütün dünyaya tanıtmıştır.

3 ncü Kolordu Komutanı Esat Paşa (Korgeneral Bülkat), "Düşman donanmasına Çanakkale Boğazı'na yaklaşmak ve Boğaz'ı zorlayıp İstanbul'a gelmek fırsatını vermeyenlerin birincisi Cevat Paşa ikincisi ben, kesin sonucu sağlayanı da Anafartalar Komutanı Mustafa Kemal Paşa'dır" diyor⁵.

b. Galiçya'da 15 nci Kolordu Komutanı Cevat Paşa:

1916 Mart'ın ilk günlerinde başlayan Verdun taarruzu, Haziran 1916 ortalarına kadar devam etmiş ve Almanlar Verdun tahkimli mevzilerinin bir kısmını ele geçirmiş, fakat Fransa Cephesi'ni yaramamışlardı. İki tarafın ölü sayısı 800 bini buluyordu.

Ruslar ise 4 Haziran 1916'da üstün kuvvetlerle taarruz ederek Avusturya'dan Bokovina'yı almışlardı.

Bu durum karşısında Almanlar, Verdun taarruzundan vazgeçerek buradan çektikleri kuvvetlerini Ruslara karşı kullanmaya karar vermiş ve daha önce dinlendirilmesini önerdikleri Türk birliklerinden de bir kolordu istemişlerdir.

Enver Paşa, esasen Çanakkale'de serbest kalan Türk kuvvetlerini çölden beslenme zorlukları nedeniyle Suriye Cephesi yerine Avrupa Cephesi'ne göndermeyi ve burada kesin sonuç alınmasını düşünüyordu. Diğer Türk cephelerinin isteklerini dikkate almadan, Almanların önerisini kabul etti, ve Gelibolu yarımadasında bıraktığı 19 ve 20 nci tümenlerle üçüncü defa kurulan, Albay Yakup Şevki (Orgeneral Subaşı) komutasındaki 32.000 mevcutlu 15 nci Kolordu'yu 13-22 Ağustos 1916'da Galiçya'ya gönderdi⁶.

10 Kasım 1916'da da bu kolordunun komutanlığına Mirliiva Cevat (Orgeneral Çobanlı'yı) atadı. Cevat Paşa 18 Kasım 1916'da göreve başlamış, Albay Yakup Şevki 1 Aralık 1916'da ayrılmıştır.

⁵ Birinci Dünya Harbi'nde Türk Harbi; C.V., 3 ncü Kitap, Çanakkale Cephesi Harekâtı, Gnkur. ATASE Bşk.lığı, Ankara, Gnkur. Basımevi, 1980, s. 99, 474, 479.

— Yanya Savunması ve Esat Paşa; Gnkur. ATASE Bşk.lığı, Ankara, Gnkur. Basımevi, 1983, s. 146.

⁶ Birinci Dünya Harbi; İdari Faaliyetler ve Lojistik, C.X, Gnkur. ATASE Bşk.lığı, Ankara, Gnkur. Basımevi, 1985, s. 317-319.

Bir yıldan fazla, Galiçya harekât alanında görev almış ve muharebe etmiş bulunan 15 nci Kolordu'nun gönderilmesindeki siyasi, stratejik düşünce ve gerekçeleri ne olursa olsun, verilen muharebe görevlerini kahramanca yapmış, bağlı bulunduğu Alman Güney Ordusu'na üstün hizmetler vermiştir.

15 nci Kolordu, kademeli bir şekilde Galiçya'ya gönderilmişti. 19 ncu Tümeni 12/13 Ağustos 1916 gecesi Pukow istasyonuna varmış ve 14 Ağustos 1916'da Zlotalipa doğu sirtlarında Ruslarla muharebeye başlamıştır.

20 nci Tümeni, 22 Ağustos 1916'da Pototory ile Bozykw arasındaki 54 ncü Avusturya Tümeni'ni değiştirerek muharebeye girmiştir.

15 nci Kolordu Karargâhı da aynı gün muharebeye katılmıştır. 15 nci Kolordu birlikleri, Doluruca bölgesinde ve Tuna kuzeyinde cereyan eden muharebelere Bağlaşık Devletler ordularıyla katılmışlar ve büyük başarılar sağlamışlardır. Doğu Ordusu Başkomutanı Mareşal Leopolt'un, Cevat Paşa'ya verdiği üstün başarı belgesinde de belirttikleri gibi Nazajow-ka, Zlota Lipa, Brezany meydan muharebelerinde; Mieczyszcow ve Diziki-Lany muharebelerinde olağanüstü cesaretle direnmiş ve karşı taarruzlarla Rusları, bozguna ve yenilgiye uğratmıştır. Bu meyanda 26'ncı Türk Tümeni'nin 3 Aralık 1916 günü Bükreş'in alınmasında gösterdiği yararlıklar birinci kademede şehre girişleri takdirle anılmağa değer⁷.

Alman İmparatoru 15 nci Kolordu mensuplarını silâh arkadaşları olarak kutlamış ve "Garde Fusilier" alayını erkânı arasına aldığı bildirmiştir. Padişah da bu birliği övmüştür⁸.

15 nci Kolordu Komutanı Cevat Paşa, 4 Şubat 1917 günü Alman İmparatoru tarafından kabul edilmiş, Türk birliğinin kahramanlığını ve zaferlerini övmüş, komutanlara yararlık gösteren erlere çeşitli derecelerden Demir Salip nişanları vermiştir.

Padişah'ın gönderdiği madalya ve şeritler Kolordu Komutanı tarafından törenle tüm alay sancaklarına takılmıştır⁹.

Avusturya-Macaristan İmparatoru Karl da, 5 Temmuz 1917'de Cevat Paşa'ya Birinci Rütbeden Front da Faire Nişanı vermiştir¹⁰.

⁷ a.g.e., s. 319.

⁸ Birinci Dünya Harbi, C.VII, Avrupa Cepheleleri, s. 91.

⁹ a.g.e., s. 95.

¹⁰ a.g.e., s. 95.

15 nci Kolordu'nun ayrılışı nedeniyle, Doğu Ordusu Başkomutanlığı'nın üstün başarı belgesi (EK-1)'de¹¹, Avusturya-Macaristan Ordular Grubu Komutanı'nın övgü mesajı (EK-2)'dedir¹².

Alman Güney Ordusu Komutanı da 13 Haziran 1917 gün 12321 sayılı günlük emirlerinde:

“15 nci Türk Kolordusu, Alman Güney Ordusu içinde 10 aylık bir harekâttan sonra, bu ordunun kuruluşundan ayrılırken arkasında doldurulamayacak ve hep hissölunacak bir boşluk ve daima şükranla anılacak, hiçbir zaman solmayacak bir hatıra bırakıyor..

15 nci Kolordu, dört kanlı boğuşma, üç muharebede ateşle, ölümlle uğraşarak sayıca üstün düşmanın bütün hücumlarını püskürttü.

Harekâtın gerektirdiği yerde bırakmak zorunda kaldığı araziye yılmaz karşı taarruzlarıyla geri aldı ve düşmana en ağır zayıyatı verdirdi...

Böylece Türkler eski ve şerefli sancaklarına yeni taçlar ekleyerek ülkelere dönüyorlar... 12.000 Türk kahramanının kanı Galiçya toprakları üzerinde boş yere akmamıştır.

Nihayet, Ulu Tanrı'dan dilerim ki cesur, kahraman ve sadık 15 nci Kolordu'nun bütün mensupları bundan böyle de hep başarılar ve şanlar içinde yaşasın” diyordu¹³.

15 inci Kolordu'nun 19 ncu Tümeni Haziran 1917'de, kalanı da Eylül 1917'de yurda döndü.

15 nci Kolordu emrine zaman zaman alay hatta tümen düzeyinde Alman ve Avusturya birlikleri verilmiş, staj için şehzadeler gönderilmiştir¹⁴.

12 Mart 1917 Rus İhtilâli nedeniyle, siyasî, askerî ve idarî değişim ve sarsıntılara uğrayan Sovyet Cumhuriyeti (SSCB) daha fazla harbe devam edemeyerek, 3 Mart 1918 Brest-Litovsk Antlaşması'yla barış dönemine geçti.

15 nci Kolordu'dan sonra, 6 ncı Kolordu Mirliya Hilmi Paşa komutasında (15, 25 nci tümenler) Eylül ve Ekim 1916 ayları içerisinde Romanya

¹¹ a.g.e., s. 114-115.

¹² a.g.e., s. 115.

¹³ a.g.e., s. 112-114.

¹⁴ a.g.e., s. 64, 65.

Cephesi'ne gönderilmiş ve Dobrice taarruzuna katılarak Romen Ordu-su'nun Seret nehri kuzeyine atılmasında büyük emeği geçmişti. 30 Aralık 1916'da Varşova'da Tuna Ordusu emrine giren ve sonradan bu kolorduya katılan 26 nci Tümen de Tuna Ordusu'nun ihtiyatını teşkil etmişti. Bu kolordu da 25 Aralık 1917 ve 29 Haziran 1918 tarihleri arasında kademeli olarak yurda döndü¹⁵.

1915 yılı Ekim ayında da Makedonya Cephesi'nden alınan Alman birliklerinin yerine, yeniden teşkil edilen Abdülkerim Paşa komutasındaki 20 nci Kolordu (46 ve 50 nci tümenler) gönderilmiş, bu kolordu da katıldığı muharebelerde kendisine verilen bölgeleri kahramanca savunmuştur. Özellikle 50 nci Tümen'in Karabayır'daki başarısı anılmaya değer. Bu kolordunun yurda dönüşü ve Mayıs 1918'de bitmiştir.

Galiçya, Romanya ve Makedonya cephelerinde muharebe eden ve 115 bin kişiden oluşan bu üç Türk kolordusu en az 40 bin Türk gencini buralarda kaybettikleri dönemde, Kafkas Cephesi'nde Ruslar Doğu Anadolu'yu istila etmişler, Filistin ve Irak cephesindeki kuvvetler de büyük arazi kaybederek kuzey bölgelere çekilmişlerdi¹⁶.

c. Filistin ve Suriye Cephesi'nde 8 nci Ordu Komutanı Cevat Paşa:

Bu cephenin oluşmasında, İtilaf Devletleri'nin, özellikle İngilizlerin amacı sömürgelerinin bel kemiğini teşkil eden Mısır'ı dolayısıyla Hindis-tan yolunu emniyette bulundurabilmek için Süveyş Kanalı'nı savunmaktı.

Türk Genel Karargâhı da Süveyş Kanalı'ndan İngiliz kuvvetlerinin Avrupa Batı Cephesi'ne veya Çanakkale'ye götürülmesini önlemek için Süveyş Kanalı'na taarruzu plânlamıştı. Buna göre, 8 nci Kolordu (3 tümenli) Kanal harekâtına, 12 nci Kolordu ile seyyar jandarma birlikleri de Suriye'nin savunmasına memur edilmişti.

Birinci Kanal harekâtında İngilizler, Kanalı iki tümenle tutarak kuvvetli tahkim etmiş, üç tümen kadar da ihtiyat ayırmışlardı.

8 nci Kolordu'nun 1915 taarruzu, yiyecek sıkıntısı ve ikmal zorluğu nedeniyle başarıya ulaşamadı. Bu sırada Çanakkale Cephesi de önem kazandığından, Filistin'den üç tümen Nisan 1915'de bu cepheye gönderildi.

¹⁵ Birinci Dünya Harbi, İdari Faaliyetleri, C.X., s. 318.

¹⁶ a.g.e., s. 318, 319.

Çanakkale yenilgisi nedeniyle İngilizlerin Yakındoğu'da ve İslâm âlemindeki prestijleri kırılmıştı. Kanal'ı savunmak için doğusuna kuvvet geçirmeye karar verdiler.

İkinci Kanal taarruzunun amacı da, Kanal'ın doğu kıyılarını elde tutarak topçu ateşiyle Kanal'dan yapılacak geçişlere engel olmaktı.

Ancak cephane, erzak ve su ikmalindeki güçlükler nedeniyle başarı elde edilemedi ve çok zayıf verildi.

Suriye-Filistin Cephesi'nde 1917 Yılındaki Olaylar:

1917 yılı içinde, Sina ve Filistin Cephesi'nde üç defa Gazze Muharebesi olmuştu. İngilizlerin bu savaşlar sonunda Sina Çölü'nü geçip Gazze yakınlarına kadar ilerlemeleri üzerine Türk Başkomutanlığı düşmanın taarruzlarını yenilemesi ihtimalini düşünerek bu cephenin takviyesine karar vermiş ve dört piyade, bir süvari tümeni göndermişti. Düşmanın Sina ve Filistin'den atılmasını istiyordu. İngilizler de beş tümenle takviye edilmişlerdi.

Bu cephede toplanmış olan orduların bir elden sevk ve idaresi kabul edilmiş ve Almanya'dan getirilmekte olan Ordular Grubu Karargâhı ile bir tugaylık Asya Birliği tarafından grubun teşkili yoluna gidilmiş ve komutanlığına da Alman Generali (Türk Ordusu'nda Mareşal) Falkenhayn verilmişti. Irak'taki 6 ncı Ordu da Ordular Grubu emrinde kalıyordu. Suriye ve Batı Arabistan Komutanlığı da 4 ncü Ordu Komutanı ve Bahriye Nazırı Cemal Paşa'ya bırakılmakla karmaşık bir emir ve komuta sistemi meydana getirilmiş oluyordu.

8 nci Ordu, Sina Cephesi'nde, 7 nci Ordu ve Almanya'dan gelmekte olan Asya Grubu, Halep'te ve Filistin bölgesinde tertiplenmişti. Asya Grubu'nun bu bölgeye gelmesi 1,5 aylık zaman istiyordu.

7 nci Ordu'nun naklinden sonra, Sina ve Filistin Cephesi'nde taarruz başlayacaktı. İngilizler iki ordunun toplanmasını beklese bile, Sina'da toplanacak 10 piyade ve bir süvari tümeniyle İngiliz Ordusu'na başarılı bir taarruz mümkün değildi. Türk tümenleri İngiliz tümenlerine nazaran yarı mevcuttaydı.

İngilizlerin 7 piyade tümeni, 9 süvari tümeniyle 3 tugayları vardı.

31 Ekim 1917'de İngiliz taarruzu başladığında, 7 nci Ordu birliklerinin yarısı ve Asya Grubu yoldaydı. Birüssebi'de taarruza uğrayan 3 ncü

Kolordu ağır zayıf vermişti. Ayrıca denizden ve karadan da 22 nci Kolordu'ya taarruza geçince, cephenin iki yanında Gazze'ye yönelen şiddetli baskılar Türk mevzilerinin 7 Kasım'da yarılmasına neden oldu. Karşı taarruzlarda başarılı olmadı. Kudüs-Yafa hattına çekilmek zorunda kaldı. İngilizler bu taarruzlarını sürdürecektir 7 nci Ordu'yu da kuzeye atmak suretiyle Yafa'yı da aldılar. 8 Aralık'ta Kudüs de elden çıkmıştı. İşte bu sıralarda 2 Aralık 1917'de Cevat Paşa 8 nci Ordu Komutanlığı'na atandı. (7 nci Ordu Komutanı Mustafa Kemal Paşa, Ordular Grubu Komutanı Falkenhayn ile anlaşamayarak 11 Ekim 1917'de ayrılmıştı.)

İngilizler her iki mevziin emniyetini sağlamak üzere 21 Aralık'ta Yafa'nın 15 kilometre kuzeyine kadar ilerlediler, Türk birliklerini Kudüs'ün doğu ve batısına çekilmeye mecbur ettiler. Böylece bu cephede, 1917 yılındaki harekât sona ermiş oldu.

Suriye-Filistin Cephesi'nde 1918 Olayları:

1917 yılı sonlarında İngilizler Kudüs'ü işgal ettikten sonra uzun bir duraklama dönemi geçirdiler. Filistin'deki Türk Ordusu çok az takviye edilmişti. Gerçi 2 nci Şeria Muharebesi'nden önce Suriye'deki 8 nci Kolordu ve diğer birliklerden kurulu 4 ncü Ordu, yeniden teşkil edilmiş ve Şeria bölgesine getirilmişti. Bu suretle Yıldırım Ordular Grubu üç ordu (4 ncü, 7 ve 8 nci ordular) olarak cephede bulunuyordu. Sina'dan ilerleyecek İngiliz birliklerinin Bağdat'a yönelecek ordunun yan ve gerilerini tehdit edeceği düşüncesiyle Filistin Cephesi'nde taarruz edilerek buradaki İngiliz birliklerini imhaya ve sonra Bağdat'a yönelmeye karar verilmiş, bu nedenle 6 ncü Ordu, Yıldırım Ordular Grubu'ndan ayrılmıştı. General Allenby (Alenbi) 19 Eylül 1918'de büyük bir taarruza geçti. Ordu 7 piyade, 4 süvari tümeni, 8 makineli tüfek taburu ayrıca Filistin-Suriye Fransız müfrezesinden oluşuyordu. 556 topu, her türlü malzeme teçhizat ve nakil araçları vardı.

Hicaz kuvvetleriyle irtibat sağlayarak Türklerin sol kanadına kuşatma ve bu bölgedeki Arap askerlerini Türklere karşı çevirip Hicaz demiryolunu keserek Medine'deki Türk kuvvetlerinin mukavemetini kırmayı, büyük Arap kuvvetleriyle birlikte ilkbaharda Şam üzerine yürümeyi plânlamışlardı.

19 Şubat 1918'de Eriha doğrultusunda harekete geçen İngilizler, 21 Şubat 1918'de Eriha'yı işgal ettiler. Mart ve nisan aylarında taarruzlarını sürdürdülerse de başarılı olamayarak geri atıldılar ve Şeria batısına çekildiler.

Cephesi'ne kaydırmaya başlamıştı. Sakarya Meydan Muharebesi'nden sonra 20 Ekim 1921'de Fransa ile Ankara Anlaşması imzalanınca Batı Cephesi'ne yardım olanağı daha da arttı ve harbin sonuna kadar sürdü.

D. SONUÇ

Orgeneral Cevat Çobanlı yaşamını askerliğe vakfetmiş, O, dönemin harplerinde stratejik birliklere komuta etmiş, başarılı olmuş ve takdir edilmiştir.

O, dürüstlüğü, bilgisi, muhakeme gücü, kesin kararlılığı, cesareti ve adaletiyle kitleleri peşinden süreklemiş, fizikî güçlülere katlanmış, yardımseverliği ile tanınmış, çok çalışmış, Harp Akademisi Komutanı olarak orduya değerli kurmay subaylar yetiştirmiş, Atatürk İnkılâp ve İlkelerine bağlı çok saygın bir kişi büyük bir asker ve değerli bir komutandı.

Ek-1

Doğu Ordusu Başkomutanlığı

**Genel Karargâh
12.6.1917**

15 nci Osmanlı Kolorduyu Hümâyunu Kumandanı Mirliva Cevat Paşa Hazretlerine

Gösterdiği cesaret ve göreve bağlılığından dolayı 15 nci Türk Kolorusuna, emir ve komutasını üzerime aldığım harekât alanından ayrıldığı şu sırada, sonsuz teşekkür ve takdirlerimi bildiririm.

Rusların sayıca çok üstün kuvvetlerle Narajowka, Zlota Lipa, Brzezany dolaylarında yaptıkları meydan muharebesinde, yiğit kolordu olan üstü cesaretle direnmiş ve karşı taarruzlarla bozguna uğrayan düşmanı takip etmişti. Bundan sonra Mieczyszcow ve Dziki-Lany çevrelerinde giriştikleri muharebelerde Ruslar aynı yenilgiye uğradı. Kolordunun daima uyanık bulunan tecrübeli askerleri kuvvetli mukabeleleriyle bu taarruzları da tam olarak püskürttüler.

Doğu Cephesi'nde, bu derece benzersiz olarak yaptığı muharebelerle savaş yeteneğini göstermiş ve ispat etmiş bulunan bu kolordudan ayrılışıma üzgünüm. Cesur kolordunun bütün subay ve erlerine, bundan sonra da, yeni bulunacakları muharebe alanlarında başarılarla ulaşmalarını dilerim.

**Bavyera Prensi Leopolt
Mareşal
Doğu Ordusu Başkomutanı**

Ek-2

Avusturya-Macaristan Böhme Ermolli
Ordular Grubu Komutanlığı
Sayı : 3589

27 Haziran 1917

15 nci Osmanlı Kolordusu Kumandanı
Cevat Paşa Hazretlerine

15 nci Türk Kolordusu savaş bölgesinden ayrılıyor. Kolorduyu çok üstün sevk ve idare eden komutanına şu vesile ile özel teşekkürlerimi bildiririm.

Parlak, benzersiz icratıyla, özellikle silâh arkadaşlığına bağlılığı ile yüzyıllardan beri denenmiş bulunan Türk askeri, Ordular Grubu tarihine yazdığı pek şerefli sahifelerle unutulmaz bir yer tutacaktır.

Kazandıkları sonsuz ve derin güven ve övgülerin bütün subaylara ve erlere duyurulmasını yüksek şahsınızdan rica ederim.

İyi dileklerim kolorduyu yeni yolu üzerinde de izleyecektir. Bundan sonra da daima yolu açık olsun ve şanlı sancağı yeni zaferler, seçkin başarılarla dalgalansın.

Böhme Ermolli
Ordular Grubu Komutanı